

İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi, Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Hüseyin Uzun ve Mehmet Sarıbıyık
Sakarya Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi, Esentepe Kampüsü,, Türkiye

Özet

Bu çalışmada, toplumun mesleki ve teknik eğitim kurumları hakkındaki peşin önyargılarını gidermek; mesleki eğitime toplumun daha sağlıklı bakabilmelerini temin etmek; mesleki ve teknik eğitim, işgücü ve iş piyasası üçlüsünün ortaklaşa çalışabilmeleri için kritik ve analitik düşünme sistemini hayat tarzı haline getirmeleri için öneriler geliştirmek amaçlanmıştır. Bu çalışmada, mesleki ve teknik eğitimin iş piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda nasıl verilmesi gerektiği, İşverenlerin hangi niteliklere sahip bir işgücü talep ettiği, işgücünü yetiştiren mesleki eğitim kurumlarının yapması gereken hususların neler olduğu, iş piyasasının aradığı elamanın niçin yetiştirilemediği, iş piyasasının kalifiyeli elemanı kendi bünyesinde niçin tutamadığı, mesleki ve teknik eğitime gençlerin nasıl özendirebileceği konularının sorgulanması hedeflenmiştir. Bu amaçla Sakarya Millî Eğitim Müdürlüğü ve MARKA'nın ortaklaşa düzenlediği, Mesleki ve Teknik Eğitim kurumları, reel sektör yöneticileri, sivil toplum kuruluşları, sendika ve meslek odaları temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen Sakarya Birinci Mesleki Eğitim Çalıştayı düzenlenmiştir. Bu çalışma kapsamında istihdam ve mesleki eğitim ilişkisinin güçlendirilmesi hakkında çalıştayda belirlenen sorunlar ve bu sorunlara karşı önerilen çözümler yer alacaktır.

Sonuç olarak sanayi sektörleri ile mesleki ve teknik eğitim kurumlarının işbirliğinin artırılması hususunda planlamaların yapılması, iş piyasasının ihtiyaçlarına göre müfredat yenilenmesi, sertifika programlarının yaygınlaştırılması, meslek seçiminde ebeveynlerin ve çocukların bilinçlendirilmesi, meslek ahlakı ve etiği hususunda işgücünün bilinçlendirilmesi, işgücünün sosyal refah düzeyi dikkate alınarak ücretlendirilmesi, meslek fuarlarının yaygınlaştırılması ve "Mesleki-Teknik Alanlar Tanıtım ve Gösteri Merkezi" tarzında mesleklerin tanıtımının yer aldığı merkezlerin açılması gerekliliği değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İstihdam ve mesleki eğitim ilişkisinin güçlendirilmesi, Sakarya birinci mesleki eğitim çalıştayı, Mesleki ve teknik eğitim

Strengthening of relationship between employment and vocational education, Problems and Solution Suggestions

Abstract

At this work, it was aimed that to overcome the prejudice of society about Vocational and Technical Education (VET); to improve effective thinking methods and skills for VET by societies; to improve some suggestions to build cooperation between VET, labor market and employee for critical and analytical thinking way. The aim of this study is to determine the evaluation of what kind of methods needs to educate the students in Vocational and Technical Education (VET) according to what labor market needs; what kind of employee skills labor market requests; what VET schools make to educate the high skills employee; why the high practical skill employee requesting from labor market not to educate by VET; why the high practical skill employee frequently done the workplace switching; how young people encourage to go VET. For these purposes, it was organised Sakarya first vocational education workshop by the cooperation of Sakarya provincial directorate of National Education and East Marmara Development Agency with *attendance* of the authorized of vocational and technical education, labor markets, trade unions, chambers of industry and societies. This paper provides the problems and solution suggestions about the strengthening of relationship between employment and vocational education evaluated at this workshop.

At the end of the study it is presented that it should be made a plan between VET and labor market to increase the quality of vocational education according to labor market requests, modular vocational education programs should be revised according to what labor market needs, it should be generalized the vocational certificate programmes, it should be made parents and young people conscious of the vocation choose, it should be made employee conscious of vocational ethics, it should be gave acceptable salary to employee by labor market, it should be organised vocational fairs and it should be open the presentation and exhibition centres of vocational and technical fields.

Key Words: Strengthening of relationship between employment and vocational education, Sakarya first vocational education workshop. Vocational and technical education

1. Giriş

Bireye iş hayatında belirli bir meslekle ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleri ile geliştiren eğitim türü olarak tanımlanan mesleki eğitimin varlık nedeni, işgücü piyasalarıdır ve temel amacı da iş çevrelerinin nitelikli iş gücü talebini karşılamaktır.

Ülkemizde, iş piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikli elemanın yetiştirilmesi hedefi doğrultusunda 2011 yılında önemli bir adım atıldı. İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi
*Corresponding author: Address: Faculty of Engineering, Department of Civil Engineering Sakarya University, 54187, Sakarya TURKEY. E-mail address: caglar@sakarya.edu.tr, Phone: +902642955752 Fax: +902642955601

Eylem Planı, ilgili Bakanlar Kurulu kararının 15 Temmuz 2010 tarihinde Resmi Gazete’de [1] yayımlanmasıyla yürürlüğe girdi. Böylece mesleki ve teknik eğitimin iyileştirilmesi ve iş piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda verilmesi amacıyla, pek çok noktaya parmak basan tedbirlerle, eğitim ve istihdam bağının oluşturulması hususu, ülkemizde kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

Ekonomik büyümemizde büyük rol oynayan, sanayinin hem daha verimli hale gelebilmesi hem de kalifiyeli işgücünün yetiştirilebilmesi için mesleki ve teknik eğitim konusu üzerine yoğunlaşmak gerektiği ortadadır. Sakarya ilinde de çeşitli sektör ve kurum temsilcilerinin fikir beyan edebilecekleri, görülebilen veya görülemeyen sorunların neler olabileceğini, öncelikli olarak hangi sorunların çözülmesi gerektiğini belirlemeye katkı sağlayabilecek Sakarya Birinci Mesleki Eğitim Çalıştayı düzenlenmiştir [2]. Çalıştaya, Sakarya Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Mesleki ve Teknik Eğitim kurum temsilcileri, reel sektör yöneticileri, sivil toplum kuruluşları, sendika ve meslek odaları yetkilileri, üniversite öğretim elemanları katılmıştır.

Bu çalıştay kapsamında, mesleki ve teknik eğitimin iş piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda nasıl verilmesi gerektiği, işverenlerin hangi niteliklere sahip bir işgücü talep ettiği, işgücünü yetiştiren mesleki eğitim kurumlarının yapması gereken hususların neler olduğu, iş piyasasının aradığı elamanın niçin yetiştirilemediği, iş piyasasının kalifiyeli elemanı kendi bünyesinde niçin tutamadığı, mesleki ve teknik eğitime gençlerin nasıl özendirebileceği hususları tartışılarak değerlendirilmiştir. Piyasaların ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücünün sorgulandığı çalıştayda sorunların neler olduğu, nelerden kaynaklandığı, öncelikli olarak çözüme ulaşması gereken sorunların neler olduğu ve sorunların nasıl çözülebileceği hususları tartışılarak çeşitli eleştiriler, eksikler, sorunlar ve çözüm yollarına yönelik yaklaşımlar geliştirilmiştir.

2. Bulgular ve Tartışma

İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi, Sorunlar ve Çözüm Önerileri hakkında belirlenen başlıca 10 sorun ve bu sorunlara yönelik önerilen çözüm önerileri aşağıda sıralanmıştır.

Sorun 1. Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarının, işverenin kendi makine ve teçhizatlarını kullanabilecek niteliğe sahip “kalifiyeli eleman ihtiyacını karşılayamaması”

Çözüm Önerileri:

- İşgücü eğitimi, Sakarya iş piyasasının ihtiyaçlarına ve beklentilerine cevap verecek şekilde, gelişen teknolojik makine ve teçhizatlar da dikkate alınarak, sanayicilerle birlikte ortak mutabakata varılacak müfredat güncelleme çalışmaları yapılmalı. İşgücü, periyodik olarak güncellenen müfredat doğrultusunda eğitilmeli ve yetiştirilmeli.
- Sakarya ilinde periyodik olarak meslek analizi ve iş analizi yapılmalıdır. Hangi mesleklerde, hangi düzeyde, kaç kişiye şimdi, yakın gelecekte ve ileriye dönük olarak

ihtiyaç duyulduğu belirlenmelidir. Mesleki ve teknik okullarında hangi alan dallarının açılacağı veya kapanacağı bu analiz bilgilerine göre planlanmalıdır.

- Genel mesleki bilgi ve beceriye sahip olarak mezun olan öğrencilerin, iş piyasasının talep ettiği işe özel kalifiyeli eleman yetiştirmede sertifika programları düzenlenmelidir.
- Sertifika programlarının düzenlenmesinde, İŞKUR'un teşvik programları takip edilerek, yararlanılması faydalı olacaktır.
- Meslek Lisesi son sınıf öğrencilerinin, açık iş kollarındaki sektörlere kalifiyeli işgücü kazandırmak amacıyla İŞKUR tarafından düzenlenen sertifika programlarına, katılmaları teşvik edilmelidir.
- Sakarya iş piyasası alanındaki yeni teknolojik gelişmeleri, ilgili meslek öğretmenlerine uzman kişiler tarafından hizmet içi eğitim verilerek, takip etmelerine ve kendilerini yenilemelerine imkân sağlamak

Sorun 2. Sanayi kuruluşları ile mesleki eğitim kurumlarının, sektörel işbirliğinin zayıf olması

Çözüm Önerileri:

- Bir üst akıl, örneğin **MARKA** organizatörlüğünde, yılda bir veya iki kez sanayici ile mesleki teknik eğitim kurumları bir araya gelerek, mevcut sorunları değerlendirmeye, müzakere etmeye ve gelecek hakkında planlama yapmaya olanak sağlayacak, periyodik toplantılar düzenlemek

Sorun 3. Meslek Lisesi öğrencilerinin, bilinçli ve kabiliyetlerine uygun meslek seçimi yapamamaları

Çözüm Önerileri:

- Mesleki rehberlik, temel öğretimin ikinci kademe-ortaöğretimin ilk yılından (5. sınıftan) itibaren başlatılarak, hem ebeveyn hem de öğrenci, bilinçli meslek seçimine yönlendirilmelidir.
- Meslek liselerine psikolojik rehber uzmanlarının yanı sıra “**mesleki rehber uzmanlarının**” da görevlendirilerek, her bir öğrencinin kabiliyetleri doğrultusunda meslek seçmelerine katkı sağlamak
- Sanayicilerin, ebeveynlerin, öğrencilerin ve öğretmenlerin buluşabileceği, çeşitli seminer ve sosyal etkinliklerin yapılabileceği, “**Meslek Tanıtıcı ve Bilimsel Fuarlar**” organize edilmelidir.
- İl veya bölge içerisinde meslekleri tanıtıcı, meslekler hakkında bilgi edinilmeye uygun, mesleklerle ilgili küçük uygulama atölyelerinin yer aldığı, her zaman gezilebilecek “**Mesleki - Teknik Alanlar Tanıtım ve Gösteri Merkezi**” açmak.

Sorun 4. Başarısı düşük ve nispeten beceri kabiliyeti zayıf öğrencilerin, meslek liselerini tercih etmek zorunda kalması

Çözüm Önerileri:

- Mesleki eğitime, başarısı yüksek ve beceri kabiliyeti iyi olan öğrencileri kazandırmak için öğrenci teşvik programları uygulanmalıdır. Örneğin, meslek lisesine kayıt yaptıran öğrencilere burs verilmesi ve bu burs miktarının öğrencinin başarı durumuna göre eğitim süresince her yıl artırılması, başarılı öğrencilere işverenlerin burs vererek mezuniyet sonrası istihdam garantisinin verilmesi, yurt olanağı sağlamak vs. gibi.

Sorun 5. İşverenlerin, meslek lisesi mezunu kalifiyeli işgücüne verdiği ücretlerin tatmin edici seviyede olmaması

Çözüm Önerileri:

- Asgari ücretin, sosyal refah düzeyi dikkate alınarak yükseltilmesi
- Eğitim, çalışma şartları, çalışma koşulları, tehlike riski vs. dikkate alınarak, her bir meslek alanında çalışan işgücünün alacağı asgari düzeydeki ücretlerin belirlenmesi, üst sınırın ise açık olması tarzında, ücret politikalarının geliştirilmesi

Sorun 6. Çalışan işgücünün, kısa periyotlarda işyeri değiştirmesi ve bunun sonucu olarak işyerinde verimin düşmesi

Çözüm Önerileri:

- İşverenin, çalışan işgücünün bireysel çalışma performansını dikkate alarak ücretlendirme yapması ve çeşitli maddi ödüllerle işgücü motivasyonunun artmasına katkı sağlanması
- İşverenin, yıllık kâr kazancının belirli bir yüzdesini, işgücüne ödül olarak dağıtması
- Meslek Liselerinde “Meslek Etiği”, “Meslek Ahlakı” konularını içeren derslerin verilmesi

Sorun 7. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında, iş piyasasında yenilenen donanımlarla örtüşen niteliklere sahip yeterli donanımın olmaması

Çözüm Önerileri:

- Meslek Liseleri, yakın civardaki işyerleri ile doğrudan işbirliğine gidilebilecek temaslarda bulunulması, hatta “kardeş işyeri” yaklaşımıyla, işyerinin donanım desteğinin sağlanmasına çalışmak
- Öğrencilerin yeni donanımları yakından tanımaları amacıyla işyerindeki makinelerin uygun zaman dilimlerinde kullanılmasına yönelik programların planlanıp gerçekleştirilmesi

- İl ve ilçelerdeki mesleki eğitim kurumları, civardaki iş kolları ve meslek dalları dikkate alınarak, en fazla talep gören mesleki alanlarla ilgili ihtisas atölyeleri şeklinde merkezlerin oluşturulması

Sorun 8. Mesleki ve teknik okullarda beceri eğitimi süresinin yetersiz olması

Çözüm Önerileri:

- Mesleki teknik okullarda beceri eğitimi süresinin arttırılması gerekir.
- Staj süresinin bir yıldan iki yıla çıkarılması gerekir
- Staj yapılan işkollarının mümkün mertebe okula yakın olması
- Öğrencilerin beceri kabiliyetlerini geliştirmek amacıyla proje esaslı uygulama çalışmalarına ağırlık vermek

Sorun 9. Meslek Liseleri, başarı düzeylerinin birbirinden farklı olması

Çözüm Önerileri:

- İstihdam odaklı ve mesleki yeterliliği açık bir şekilde ortaya koyan meslek standartlarına dayalı ölçme, değerlendirme ve belgelendirme sistemini kurmak gerekir.
- Mesleki eğitim kurumları, kurumsal yeterliliklerini akredite ettirmelidir. Meslek Liselerinin her bölümünün mesleki yeterlilikte etkin ve yetkin olduklarını belirlemede, bağımsız kuruluşlar tarafından akreditasyon sitemine tabi tutulmaları gerekir.
- Özel teşebbüsler veya meslek odaları tarafından, Özel Mesleki ve Teknik Liselerin açılmasının teşvik edilerek özendirilmesi gerekir.

Sorun 10. İşgücü ve işverende iş güvenliği bilincinin yeterli olmayışı

Çözüm Önerileri:

- Müfredatta yer alan “**İş Sağlığı ve Güvenliği**” derslerinin veriminin arttırılması için gerekli tedbirlerin alınması ve bu derslerin uzman kişilerce verilmesini sağlamak
- Meslek Lisesi mezunlarının iş güvenliği bilincini benimseyen ve uygulayan niteliklere sahip olacak şekilde, eğitimlerinin gerçekleştirilmesi hususunda gerekli hassasiyetin gösterilmesine dikkat etmek

3. Sonuçlar

Kritik ve analitik düşünme sistemini hayat tarzı haline getirilebilmesi için mesleki ve teknik eğitim, işgücü ve iş piyasası üçlüsünün ortaklaşa çalışmalarının gerektiği, toplumun mesleki ve teknik eğitim kurumları hakkındaki peşin önyargılarını gidermek amacıyla çeşitli sosyal, kültürel ve meslek tanıtım faaliyetlerinin yaygınlaştırılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda, mesleki ve teknik eğitimin iş piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda verilmesi ve eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Sanayi sektörleri ile mesleki ve teknik eğitim kurumlarının işbirliğinin arttırılması hususunda planlamaların yapılması, iş piyasasının ihtiyaçlarına göre müfredat yenilenmesi, sertifika programlarının yaygınlaştırılması, meslek seçiminde ebeveynlerin ve çocukların bilinçlendirilmesi, meslek ahlakı ve etiği hususunda işgücünün bilinçlendirilmesi, işgücünün sosyal refah düzeyi dikkate alınarak ücretlendirilmesi, meslek fuarlarının yaygınlaştırılması ve ‘‘Mesleki-Teknik Tanıtım Gösteri Merkezi’’ tarzında mesleklerin tanıtımının yer aldığı merkezlerin açılması şeklindeki çalışmalara öncelik verilmesi hususu dile getirilmiştir.

Çalıştaya katılan katılımcılar arasında yapılan anket çalışması sonucunda, öncelikli olarak gündeme alınması gereken sorunların neler olduğu aşağıda belirlenmiştir:

- 1- Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarının, işverenin kendi makine ve teizatlarını kullanabilecek niteliğe sahip ‘‘kalifiyeli eleman ihtiyacını karşılayamaması’’
- 2- Başarısı düşük ve nispeten beceri kabiliyeti zayıf öğrencilerin, meslek liselerini tercih etmek zorunda kalması
- 3- Işverenlerin, meslek lisesi mezunu kalifiyeli işgücüne verdiği ücretlerin tatmin edici seviyede olmaması
- 4- Mesleki ve teknik okullarda beceri eğitimi süresinin yetersiz olması

Teşekkür

alıştayan düzenlenmesine katkı sağlayan Sakarya Milli Eğitim Müdürlüğüne ve Doğu Marmara Kalkınma Ajansına teşekkür ederiz.

Kaynaklar

[1] İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planı, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/07/20100715-3.htm>

[2] Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Sakarya 1. Mesleki Eğitim alıştay Raporu, şubat 2015, Sakarya.